

В. О. Кузнєцов, аспірант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

У статті проведено аналіз зарубіжного досвіду тенденції розвитку публічного управління у сфері житлово-комунальних послуг і водопровідно-каналізаційного господарства в сучасних умовах. Зокрема, визначено сутність поняття «надання послуг», «публічне управління», «державна політика». Дослідження поняття «житлово-комунального господарства», дало змогу виявити, що на сьогодні в науці немає єдиної думки щодо цього поняття. У юридичній науковій літературі та в дослідженнях окремих економістів найпоширенішим є визначення цього поняття через перелік складових його галузей або підприємств та установ, що задовольняють потреби у житлово-комунальних послугах. Сформовано власне визначення житлово-комунального господарства, а саме: воно є комплексним об'єктом публічного управління, а його реформи можуть відігравати суттєву роль у соціальному захисті населення за рахунок модернізації інфраструктури, поліпшення якості комунальних послуг, й зниження їхньої собівартості. Схематично відображена сутність публічного управління як процесу взаємодії та зворотного зв'язку суб'єкта й об'єкта. Визначено три основні моделі регулювання послуг водопостачання та водовідведення: англосаксонську, французьку та німецьку. Проведений аналіз публічного управління наданням послуг водопостачання та водовідведення США, Румунії та деяких країн Латинської Америки. Установлено, що в США громадські системи водопостачання класифікуються на муніципальні системи (сільські водні райони; парки пересувних будинків), нетранзитні некомерційні водні системи (школи; фабрики; офісні будівлі) та перехідні некомерційні водні системи (парки; мотелі; ресторани; церкви). Характерним для системи водопостачання є те, що громадське водопостачання традиційно перебуває у власності та керується місцевими органами влади, хоча останніми роками все частіше для забезпечення водопостачання залучаються приватні компанії.

Ключові слова: публічне управління, система державних закупівель, житлово-комунальні послуги, водопостачання та водовідведення, за кордоном.

V. O. Kuznetsov. Foreign experience of public management of the public procurement system in the field of housing and communal services

The article analyzes the foreign experience of trends in the development of public administration in the field of housing and communal services and water supply and sewerage in modern conditions. In particular, the essence of the concept of "service provision", "public administration", "state policy" is defined. The study of the concept of "housing and communal economy" made it possible to discover that today there is no unified opinion in science regarding this concept. In the legal scientific literature and in the studies of individual economists, the most common definition of this concept is through the list of its component industries or enterprises and institutions that satisfy the needs of housing and communal services. A proper definition of the housing and communal economy has been formed, namely: it is a complex object of public administration, the reforms of which (the object) can play a significant role in the social protection of the population due to the modernization of infrastructure, improvement of the quality of communal services, and reduction of their cost price. The essence of public administration as a process of interaction and feedback between subject and object is schematically displayed. Three main models of regulation of water supply and drainage services are defined: Anglo-Saxon, French and German. An analysis of the public management of the provision of water supply and drainage services in the USA, Romania and some Latin American countries was carried out. It has been established that in the US public water systems are classified into municipal systems (rural water districts; mobile home parks), non-transit non-commercial water systems (schools; factories; office buildings) and transit non-commercial water systems (parks; motels; restaurants; churches). A characteristic of the water supply system is that public water supply has traditionally been owned and managed by local authorities, although in recent years, private companies have increasingly been involved in providing water supply.

Key words: public administration, public procurement system, housing and communal services, water supply and drainage, abroad.

Постановка проблеми. Сьогодні у всьому світі актуальним питанням є ефективне публічне управління сферами житлово-комунального господарства загалом і водними ресурсами та водовідведенням зокрема. Водогосподарча та житлово-комунальні системи уособлюють географічний комплекс природних і штучно створених об'єктів та інженерних споруд, спільно функціонуючих для задоволення соціальних, екологічних та економічних потреб людини у воді та інших ресурсах та послугах.

Основні проблеми житлово-комунального та водного господарства: погіршення якості води, поглиблення тенденцій марнотратного водокористування, незадовільний технічний стан водогосподарчих споруд, низька інвестиційна активність тощо. Зазначені проблеми знижують економічну ефективність функціонування галузі,

що вимагають введення ринкових механізмів управління в природно-монопольний сектор на основі концесійного порядку надання об'єктів, зокрема, водного господарства у користування.

Водопостачання та водовідведення є одними із найважливіших санітарно-технічних систем, які створенні для забезпечення нормальної життєдіяльності населення і всіх напрямів економіки країни. Від стабільного функціонування цих систем залежить нормальне функціонування міст, підприємств, здоров'я і безпека містян. Особливо гостро питання надання послуг водопостачання та водовідведення, стоїть у великих містах, адже будь-який збій у такій системі великого міста, одразу призведе до серйозних наслідків.

Публічне управління у сфері житлово-комунального та водного господарства полягає у виконавчо-розпорядчій діяльності відповідних органів забезпечення раціонального використання, відновлення й охорони водних об'єктів. У сфері публічного управління використання і охорони водного фонду, цей принцип трансформується у принцип сталого водокористування, тобто такого користування, при якому постійно зберігаються і підтримуються умови, які дозволяють в теперішньому і майбутньому часі, задовольняти загальні потреби у воді, яка відповідає санітарно-гігієнічним, екологічним, технічним та іншим вимогам які висувають до цілей водокористування.

Виходячи із вищенаведених положень, дослідження та аналіз зарубіжного досвіду публічного управління надання послуг у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення є актуальною проблемою, яка потребує ґрунтовного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз відповідної наукової літератури показує, що розробкою засадничих механізмів державного управління, регулювання, у т.ч. сфери природних монополій, сфери житлово-комунальних послуг, займалися такі вітчизняні вчені: А. Бабак, В. Базилевич, В. Бакуменко, О. Білянський, В. Венгер, І. Запатріна, О. Ігнатенко, Ю. Ковбасюк, Н. Олійник, І. Розпутенко, В. Тертичка та ін. Підходи до формування та реалізації державної політики, у тому числі у сфері житлово-комунального господарства відображено у наукових статтях зарубіжних і вітчизняних вчених С. Абрамової, В. Андріяша, Р. Бошек, О. Васильєва, Дж. Джармо, М. Клауде, Р. Кремер, О. Куца, В. Панова, І. Петренка та ін.

Метою статті є здійснення аналізу зарубіжного досвіду формування та реалізації публічного управління у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення. Відповідно до цієї мети, головним завданням є ґрунтовне дослідження тенденцій та шляхів розвитку, зокрема, водопровідно-каналізаційного господарства зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. Для усебічного розгляду питання публічного управління наданням послуг у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення, спочатку необхідно визначити основні поняття та категорії, що використовуються при аналізі об'єкта дослідження, опис його функціонування й розвитку. Основними поняттями й категоріями, що розглядаються в даній статті, будуть такі: публічне управління, суб'єкт та об'єкт управління, сфери житлово-комунальних послуг, зокрема водопостачання та водовідведення як об'єкт публічного управління.

У найзагальнішому вигляді публічна служба (управління) «це широке поняття, яке охоплює, згідно із чинним законодавством, службу в органах державної влади і місцевого самоврядування. Публічна служба здійснює регулювання тільки стосовно підвідомчих установ і форм виконання своїх функціональних повноважень» [1].

Іншими словами, публічне управління є не чим іншим, як: «соціально-правовою інституцією, яка покликана забезпечувати, і практично реалізовувати завдання державних органів влади та органів місцевого самоврядування; і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб в їх взаємовідносинах із державою. Від професійності та стабільності, забезпеченості й захищеності публічної служби «залежить функціонування як держави, так і громадянського суспільства» [2].

Деякі вчені слушно зазначають, що у країнах-членах Європейського Союзу публічна служба сприймається як механізм забезпечення реалізації прав і свобод людини, а не лише як суто допоміжний інститут держави. Крім цього, результативність публічної служби впливає на рівень задоволення громадян щодо додержання їхніх конституційних прав [1, 3].

Як зауважують науковці, останніми роками органи публічного управління переважної більшості країн світу наполегливо працюють над підвищенням рівня відкритості та прозорості управлінських систем [4].

Таким чином, можемо підкреслити, що сама по собі категорія «публічне управління» є багатогранною, під якою можна розуміти сферу діяльності людини у всіх типах державних, комунальних та громадських інститутів з практичної реалізації політики держави у різних сферах, виконання її завдань та функцій, реалізації тактичних та стратегічних публічних інтересів держави тощо.

Сутність публічного управління як процесу, чи послідовності певних дій, є взаємодія та зворотний зв'язок суб'єкта й об'єкта, що призводить до певного результату. Відповідно, суб'єкт-об'єктний зв'язок в публічному управлінні надзвичайно важливий.

Як відомо, в економічній науці під суб'єктом розуміють «...особу, що здійснює економічну, господарську діяльність, людину, сім'ю, підприємця, підприємство, державу» (Jarmo et al., 2013). Відповідно, об'єкт – це «...підприємства, організації, засоби та фактори виробництва, елементи соціальної сфери, що характеризуються

як об'єкт, в якому зосереджена або на який спрямована економічна діяльність, які представляють певний бік економічних інтересів та відносин» [5].

Говорячи про систему державного управління, необхідно пам'ятати, що вона також представляє собою взаємодію та взаємовідносини суб'єктів та об'єктів публічного управління (рис. 1).

Як бачимо з рисунку 1, Україна – є «об'єктом публічного управління», або те, чим керують. Відповідно, органи публічного управління (Президент, Верховна Рада й Уряд України) – є «суб'єктом публічного управління», або ті, хто керують. Відповідно, «суб'єкт», керуючи «об'єктом», оцінює результати публічного управління, зі «зворотного зв'язку». Таким чином, суб'єктом державного управління є держава, в особі державного апарату. Щодо цілей справжнього дослідження суб'єктом державного управління є виконавчі органи публічної влади.

Розібравшись із тим, що таке публічне управління і що є його суб'єктом, необхідно звернутися до об'єкта державного управління, яким виходячи із цілей даного дослідження, є житлово-комунальне господарство. Аналіз літератури дозволяє зробити висновок, що на сьогодні, у науці немає єдиної думки з приводу поняття «житлово-комунальне господарство».

У юридичній науковій літературі та в дослідженнях окремих економістів найпоширенішим є визначення цього поняття через перелік складових його галузей або підприємств та установ, що задовольняють потреби у житлово-комунальних послугах. Крім того, відповідно до ст. 3 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», саме держава повинна гарантувати захист прав споживачів у сфері питної води та водопостачання [6].

Деякі дослідники відзначають, що різні за змістом та структурою, але взаємопов'язані сегменти ЖКГ, зокрема й у сфері регулювання водопостачання та водовідведення, є дуже складними об'єктами публічного управління. Більше того, інвестиційна діяльність у цій галузі обумовлена регіональною економічною ситуацією та розвиненістю ринків капіталу в регіоні [7].

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що житлово-комунальне господарство, водопостачання та водовідведення є комплексним об'єктом публічного управління, а його реформи можуть відігравати суттєву роль у соціальному захисті населення за рахунок модернізації інфраструктури, поліпшення якості комунальних послуг, й зниження їхньої собівартості.

Отже, для вирішення поставленої мети використано сукупність загальних та спеціальних методів наукового пізнання, об'єднаних системним підходом, за допомогою якого отримано змогу з'ясувати сутність явищ та процесів, охоплених предметом дослідження, з урахуванням зв'язків, що між ними виникають. Методи аналізу і синтезу, дедукції та індукції використано під час визначення мети, принципів та рівнів формування публічного управління наданням послуг у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення у зарубіжних країнах. Логіко-семантичний метод дав змогу проаналізувати понятійний апарат досліджуваної проблематики.

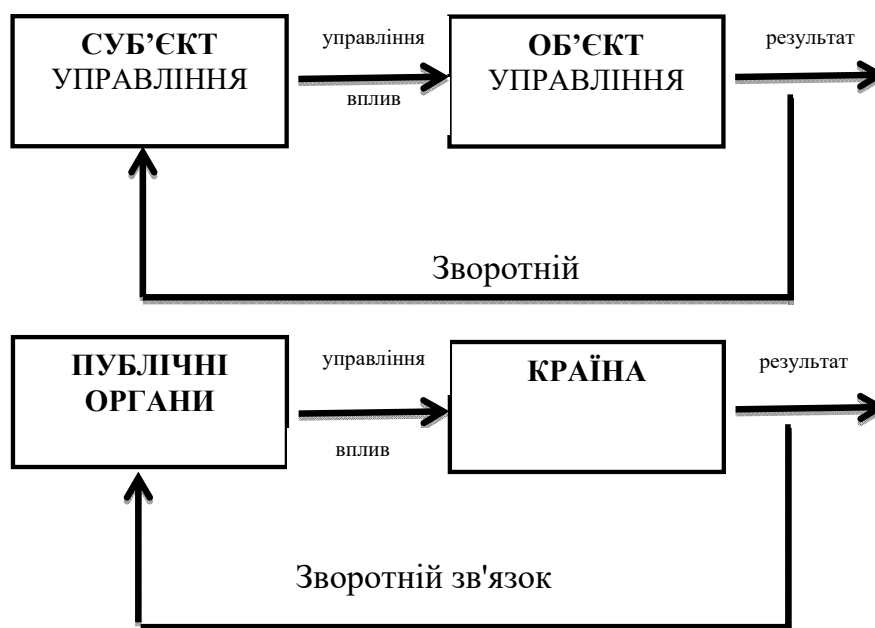

Рис. 1. Сутність публічного управління як процесу взаємодії та зворотного зв'язку суб'єкта та об'єкта

Слід зазначити, що одним із головних пріоритетів державної соціально-економічної політики України на сучасному етапі, є забезпечення громадянам країни комфортних умов проживання та сприятливого довкілля, з одночасним зниженням витрат та підвищення якості житлово-комунальних послуг. Значимість поставлених перед водопровідно-каналізаційним господарством України завдань, а також необхідність удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку систем водопостачання та водовідведення, обумовлює актуальність глибокого аналізу зарубіжного досвіду формування та реалізації публічної політики у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення в сучасних умовах та пошуку перспективних варіантів розвитку даної сфери, з урахуванням позитивного світового досвіду.

Отже, сучасні зарубіжні дослідники виділяють три моделі публічного управління у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення:

- англосаксонська;
- французька;
- німецька [8].

Англосаксонська модель характеризується централізацією та акцентом на публічній політиці без втручання муніципалітетів. Французька модель – це ринкова концентрація та монополістична конкуренція. Німецька модель – це конкуренція в публічному управлінні водними ресурсами та демократичному контролі підтримується через муніципалітети. Визначення моделей публічного управління безпосередньо пов'язані з моделлю управління підприємства водопостачання та водовідведення. Як правило, сучасні системи управління підприємств водопостачання та водовідведення промислово розвинених країн світу в основному поділяються на чотири категорії за формою власності:

- пряме державне управління;
- довірче державне управління;
- довірче приватне управління;
- пряме приватне управління [8].

При будь-яких обставинах, країни обирають регуляторні системи, що забезпечують найефективніший економічно доцільний спосіб досягнення своєї мети, а отже цей досвід буде корисний для наукового та практичного аналізу.

У водному секторі США функціонує близько 54 000 громадських систем водопостачання, переважна більшість з яких обслуговує менше 10 000 осіб [9]. Ці малі та середні комунальні підприємства часто стикаються з великими труднощами у задоволенні потреб інфраструктури водопостачання та очищення стічних вод.

Історично системи водопостачання США спочатку належали переважно приватним компаніям. Проте ситуація поступово змінювалася і сьогодні, як зазначається в літературі, близько 87% споживачів питної води США обслуговуються державними підприємствами. Комерційні компанії в даному секторі в здебільшого невеликі. Дослідження показують тенденцію до збільшення споживачів у державному секторі та скорочення кількості приватних постачальників.

Географічно державне водопостачання розподілено нерівномірно. У 25 штатах питома вага приватних компаній складає менше 10%, тим не менше, в 4 штатах він більше 35%. У кількісному відношенні у державній власності перебуває половина систем водопостачання, проте це найбільші системи – 90% приватних компаній обслуговують менше ніж 3300 абонентів. Крім того, водопостачання є основним видом діяльності лише для 22,3% приватних підприємств [9].

Муніципалізація у сфері водовідведення та водопостачання США – це коли місцеві органи влади купують приватні системи, що є основною причиною скорочення кількості приватних систем. Місцеві органи влади часто купують невеликі приватні системи та поєднують їх зі своїми існуючими мережами.

Тенденція до скорочення частки приватної власності у галузі пояснюється такими причинами:

- використання підконтрольних державних систем водопостачання на своїй території для досягнення власних політичних цілей;
- ширші можливості планування розвитку території з урахуванням захисту природних ресурсів, а також для вирішення екологічних проблем;
- можливості більш ефективного використання ресурсів муніципальних постачальників на вирішення проблем території;
- полегшується вирішення спільних проблем муніципалітету у сфері охорони здоров'я, захисту населення, транспортних проектів тощо.

У таблиці 1 наведено показники капіталізації найбільших водопостачальних компаній США.

На сьогодні існує наступна класифікація громадських систем водопостачання в США:

1. Муніципальні системи:

- сільські водні райони;
- парки пересувних будинків.

Показники капіталізації найбільших водопостачальних підприємств США в 2019 р.*

Компанія	Ринкова капіталізація, млрд.\$	Дивідендна доходність, %	Прогнозований 5-річний середньорічний зріст, %.	Зростання доходу у 2019, %	Зріст доходу за 10 років, %
California Water Service	2,1	1,68	9,8	36,4	218
Aqua America	6,2	2,33	5	33,8	180
American States Water	2,0	1,86	4	29,8	284
American Water Works	14,4	2,05	7,5	29	417
CompanhiadeSaneamento Basicodo Estadode Sao Paulo, or "Sabesp"	7,2	3,45	10,7	25	71,8
Artesian Resources	0,353/ 0,345	2,45/ 2,51	4	24,1/23,9	196/ 79,2
SJW Corp.	1,2	1,49	14	16,2	133
Connecticut Water	0,640	2,24	8	5	195
Middlesex Water	0,611	2,39	2,7	(4,9)	178
York Water	0,411	2,09	4,9	(9,6)	173
S&P 500	--	1,74		21,8	147

*Джерело: складено авторами на основі [9]

2. Нетранзитні некомерційні водні системи:

- школи;
- фабрики;
- офісні будівлі;

3. Перехідні некомерційні водні системи:

- парки;
- мотелі;
- ресторани;
- церкви [10].

Загальна система водопостачання – це система, яка обслуговує 15 і більше будинків. Крім муніципальних систем водопостачання, ця класифікація охоплює також парки мобільних будинків та невеликі асоціації домовласників, які мають свої власні системи водопостачання та обслуговують понад 15 будинків.

Позатранзитні, некомунальні водні системи або установи, які мають свою власну приватну воду. Це системи, які обслуговують у середньому не менше 25 осіб, які не проживають на місці, але одні й ті ж люди використовують воду понад 6 місяців на рік. Як приклад можна назвати школи та фабрики.

Тимчасові громадські системи водопостачання, що не належать до спільноти, являють собою такі установи, як парки та мотелі, які мають свої власні системи водопостачання та обслуговують у середньому не менше 25 осіб на день, але ці люди використовують воду лише зрідка і в протягом коротких періодів часу.

За визначенням до громадських систем водопостачання належать такі, що забезпечують фізичних споживачів водою по трубах або іншими засобами транспорту, до яких підключено не менше 15 споживачів послуг або обслуговується в середньому не менше 25 осіб та щонайменше 60 днів на рік.

У Сполучених Штатах громадське водопостачання традиційно перебуває у власності та керується місцевими органами влади, хоча останніми роками все частіше для забезпечення водопостачання залучаються приватні компанії. Державні компанії забезпечують 84% водопостачання та 98% водовідведення.

Послуги з водопостачання і водовідведення розподілені наступним чином: приблизно 53 тис. водоканалів та 16 тис. каналізаційних систем знаходяться у підпорядкуванні Агентства з охорони навколишнього середовища США (EPA). Є кілька великих приватних водопостачальних компаній, з яких найбільшою є American Water.

Варто відмітити, що основна тенденція США останніх років полягає в тому, що системи водопостачання та водовідведення здебільшого належать громадському сектору (муніципалітетам або державі), а приватні фірми в основному отримують підряди на виконання певної частини технологічно необхідних робіт. Єдиний фактор, який певною мірою підштовхує до приватизації в галузі – величезний обсяг інвестицій, який нині потребує система водопостачання США. За деякими оцінками це 250 млрд. дол. США у найближчі 30 років [9].

Вивчення структури власності дозволило виявити, що чим менший розмір систем, тим більша її частка, що знаходиться у приватній власності.

Статистика розподілу підприємств водопостачання за формами власності у Німеччині свідчить про зниження частки підприємств державної форми власності за рахунок збільшення частки приватних підприємств. За обсягом наданих комунальних послуг у 2021 році, питома вага компаній державного сектора становила 65%, тоді як питома вага компаній приватного сектора – 35% (Water information center, 2019). Що ж до виробництва води, то частку підприємств державного сектору припадає 40%, тоді як частка підприємств приватного сектора становить 60% [9].

На сьогодні, в Аргентині функціонує національна компанія National Sanitation Works (OSN), яка була децентралізована до рівня провінції у 1980 році; у Мексиці передача послуг муніципалітетам розпочалася на початку 1980-х років; у Перу філії та оперативні підрозділи Національної служби питної води та каналізації (SENAPA) були передані провінційним та районним муніципалітетам у 1990 році; а у Венесуелі у 1989 році Національний інститут санітарії (ИНОС) було розпущено, і послуги були тимчасово децентралізовані для регіональних водоканалів, відповідальних за процес передачі послуг муніципалітетам. В результаті місцеві органи влади (в основному на муніципальному рівні) несуть відповідальність за надання послуг у переважній більшості країн або беруть участь у них, виступаючи або як прямі постачальники, або орган, що відповідає за забезпечення поставок або за моніторинг і нагляд за послугами [11].

У Румунії регіональні оператори та дві приватні керовані компанії займають 85% ринку послуг водопостачання та каналізації. Процес поглинання дрібних операторів продовжується зі швидкістю 1,5% на рік [12].

Отже, можемо підсумувати, таке:

1. Національні системи водопостачання нині, перебувають у різному технічному стані та функціонують із різною економічною ефективністю. Але всіх їх поєднує публічна політика суттєвого покращення інноваційного спрямування та розвитку.

2. Спостерігається тенденція до централізації компаній усередині національних економік. Там, де було проголошено децентралізацію як кінцеву мету реформ, спостерігається регрес галузі у своєму розвитку.

3. Домінуючим напрямом розширення джерел фінансового забезпечення інноваційних перетворень у цій галузі проголошено державно-приватне партнерство. При цьому слід зазначити те, що його крайні форми (повна приватизація, як і повна відмова від проникнення приватної власності у сферу водопостачання та водовідведення), ніде у світі ще не довели своєї безумовної ефективності.

4. Процес глобалізації характеризується посиленням впливу в галузі транснаціональних компаній, які вже сьогодні займають значну частину ринку послуг водопостачання та водовідведення. Очевидним є зростання протиріч між національними та транснаціональними компаніями за контроль над національними ринками.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. За результатами теоретичного аналізу встановлено, що світова практика організації житлово-комунального господарства та водопостачання характеризується тим, що кожна країна організовує надання послуг у цих сферах, виходячи з безлічі факторів глобального та місцевого характеру. З'ясовано, що внаслідок цього в різних країнах використовуються неоднакові підходи й отримано різні результати від реалізації публічного управління у сфері житлово-комунального господарства, водовідведення та водопостачання. Проаналізований досвід країн, відображає істотну різницю як за формами власності підприємств, так і за їх організаційно-правовими формами та розмірами.

Суттєва відмінність між країнами спостерігається й у обсягах споживання води на душу населення, соціальному забезпеченні та її вартості. Крім того, на світовому ринку водопостачання існує ціла низка транснаціональних компаній, які здійснюють свою діяльність у сфері водопостачання та водовідведення. Установлено, що сьогодні в США трансформація публічного управління цією галуззю призвела до того, що невелика кількість державних компаній обслуговують до 90% населення країни. Цей процес у США здійснюється переважно у вигляді муніципалізації – коли місцеві органи влади купують приватні системи та об'єднують їх зі своїми існуючими мережами.

Тенденція до скорочення частки приватної власності у галузі пояснюється такими причинами: використання підконтрольних державних систем водопостачання на своїй території для досягнення власних політичних цілей; ширші можливості планування розвитку території з урахуванням захисту природних ресурсів, а також для вирішення екологічних проблем; можливість більш ефективного використання ресурсів муніципальних постачальників у вирішенні проблем територій; полегшення вирішення спільних проблем муніципалітету у сфері охорони здоров'я, захисту населення, транспортних проектів тощо. На цій підставі визнано, що представлені результати дослідження зарубіжного досвіду вдосконаленні механізму публічного управління надання послуг у сфері житлово-комунального господарства, водопостачання та водовідведення, можуть бути використані на вітчизняних комунальних підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко Н. С. Інтерпретація поняття «публічна служба» з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аспекти публічного управління*. 2016. 4(9-10), С. 71–77.

2. Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів : монографія. Харків : Право, 2010. 216 с.

3. Помаза-Пономаренко А. Л., Лукиша Р. Т. Публічна політика розвитку регіонів в Україні: зміст наукової проблеми. *Молодий вчений*. 2014. № 12(14). С. 300–304.
4. Shevchenko S., Sidorenko N. E-government and ICT as instruments of corruption prevention bin the context of the global trend of public service transparency. *Public administration aspects* 8.5. 2020. Pp. 72–81.
5. Jarmo J. Hukka and Tapio S. Katko. Refuting the paradigm of water services privatisation. *Natural Resources Forum*, 27. 2013. P. 142–155. Main Public Utilities Commission. URL: <https://www.maine.gov/mpuc/>
6. Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення: Закон України від 10.01.2012 р. № 2918-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2918-14>
7. Claude Ménard, Peeroo Aleksandra. Liberalization bin the Water Sector: Three Leading Models. Rolf Kunneke and Matthias Finger. International Hand book of Network Industries: The Liberalization of Infrastrcutures, Edward Elgar, 2011. Pp. 310–327.
8. R. Andreas Kraemer. Public and private management of water services. 4th National Congresson Water Resources Portuguese Water Resources Association Lisbon, 2018. URL: https://www.academia.edu/-24251679/-Public_and_Private_Management_of_Water_Services
9. Water information center. National Academy of Sciences. URL: https://web.archive.org/web/20090328010042/http://water.nationalacademies.org/basics_part_5.shtml
10. Ralf Boscheck. The Regulation of Water Servicesin the EU. Inter economics. 2013. № 3. DOI: 10.1007/s10272-013-0456-9. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-013-0456-9>
11. Intelligent Urban Water Management System. *The European Water Market Analysis*. 2019. URL: <http://urbanwater-ict.eu/wp-content/uploads/2019/08/URBANWATER-D1.1-The-European-Water-MarketAnalysis.pdf>
12. The Best Water Stocks of 2019. How the 10 Largest Water Utilities Stacked Up. URL: <https://www.fool.com/investing/2020/01/16/the-best-water-stocks-of-2019-how-the-10-largest-w.aspx/>

References:

1. Sydorenko N.S. (2016). Interpretatsiya ponyattya «publichna sluzhba» z urakhuvannyam zarubizhnoho dosvidu [Interpretation of the concept of "public service" taking into account foreign experience]. *Aspects of public administration* [Aspekty publichnoho upravlinnya]. 4(9–10), pp. 71–77. In Ukraine.
2. Tsurkan M.I. (2010). Pravove rehulyuvannya publichnoyi sluzhby v Ukrayini. Osoblyvosti sudovoho roz'hlyadu sporiv [Legal regulation of public service in Ukraine. Peculiarities of judicial review of disputes] : monograph. Kharkiv : Pravo. 216 p. In Ukraine.
3. Pomaza-Ponomarenko A.L., Lukisha R.T. (2014). Public policy of the development of regions in Ukraine: the content of the scientific problem. *A young scientist*. No. 12(14). Pp. 300–304. In Ukraine.
4. Shevchenko S., Sidorenko N. (2020). E-government and ICT as instruments of corruption prevention bin the context of the global trend of public service transparency. *Public administration aspects* 8.5. pp. 72–81. In Ukraine.
5. Jarmo J. Hukka and Tapio S. Katko (2013). Refuting the paradigm of water services privatisation. *Natural Resources Forum*, 27. Pp. 142–155. Main Public Utilities Commission. URL: <https://www.maine.gov/mpuc/>
6. VRU (2018) On drinking water, drinking water supply and drainage: Law of Ukraine [Pro pytnu vodu, pytne vodopostachannya ta vodovidvedennya: Zakon Ukrayiny]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2918-14> (In Ukraine).
7. Claude Ménard, Peeroo Aleksandra (2011). Liberalization bin the Water Sector: Three Leading Models. Rolf Kunneke and Matthias Finger. International Hand book of Network Industries: The Liberalization of Infrastrcutures, Edward Elgar. pp. 310–327.
8. R. Andreas Kraemer (2018). Public and private management of water services. 4th National Congresson Water Resources Portuguese Water Resources Association Lisbon, 2018. URL: https://www.academia.edu/-24251679/-Public_and_Private_Management_of_Water_Services
9. Water information center (2019). National Academy of Sciences. URL: https://web.archive.org/web/20090328010042/http://water.nationalacademies.org/basics_part_5.shtml
10. Ralf Boscheck (2013). The Regulation of Water Servicesin the EU. Inter economics № 3. DOI: 10.1007/s10272-013-0456-9. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-013-0456-9>
11. Intelligent Urban Water Management System (2019). *The European Water Market Analysis*. URL: <http://urbanwater-ict.eu/wp-content/uploads/2019/08/URBANWATER-D1.1-The-European-Water-MarketAnalysis.pdf>.
12. The Best Water Stocks of 2019. How the 10 Largest Water Utilities Stacked Up. URL: <https://www.fool.com/investing/2020/01/16/the-best-water-stocks-of-2019-how-the-10-largest-w.aspx/>